

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Uppmanner E 014

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 39.

Stockholm den 25 Sept. 1913

6:e årg.

<p>Prenumerationspris: 1/2 år.. kr. 4: 50 1/2 år.. kr. 2: 50 3/4 .. " 3: 50 1/4 .. " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Klarabergsgatan 48, två tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. Utgifningstid hvarje torsdag.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: kl. 11—12. Sthlm 1913, F. Englunds Boktr.</p>	<p>Expedition och Annonsskontor: Klarabergsgatan 48, två tr. Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Annonsspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10:— Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 %, 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annonns bör vara inlämnad senast måndag f. m.</p>
--	---	--	---	--

Stockholms stads yrkesskola för klädsömnad.

Den för ett år sedan öppnade yrkesskolan för klädsömnad var — som vi veta — af den s. k. endagsskolans typ, speciellt afsedd för utbildning af ateljésömmerskor. Beslutet om denna skoltyps genomförande, hvarigenom en del af sömmerskornas vidt utgrenade klass ges tillfälle till yrkesmässig utbildning, följdes emellertid snart af ett nytt beslut — om inrättande af en sexdagarskola för sömmerskor. Och det arbete, som kräfts för verkställande häraf, har bedrifvits så kraftigt, att den nya skolan redan nu i höst kunnat börja sin verksamhet.

Under det att den yrkesskola, däri undervisningen sker endast en af veckans dagar, afser sådana yrken, som tillåta eleverna att under öfriga arbetsdagar vid verkstäder och ateljéer arbeta på förtjänst, så är den s. k. sexdagarskolan, med dess utnyttjande af veckans alla arbetsdagar, upprättad med hänsyn till de områden, där dessa fördelar saknas och där hvarje möjlighet till samarbete mellan skola och arbetsgivare är utesluten.

Sålunda har den nu öppnade sexdagarskolan för klädsömnad till ändamål att ge nödig utbildning åt de sömmerskor, som arbeta i kundens hem — de s. k. hem-sömmerskorna. Och det lifliga intresse från elevhåll, som ägnats dess första kurs, där man ej på långt när kunnat bereda plats åt alla sökande, visar tydligt nog att denna liksom endagsskolan hör till de sociala företag, som mötas af ett verkligt behof.

För Dagnys läsare, hvilka varit i tillfälle att här i spalterna följa yrkesskolefrågan i dess tidigaste skede, kan det ju äfven vara af intresse att taga del af densamma, sedan den nu blifvit till ett fullbordadt faktum — så till vida att en god början gjorts till beredande af fackutbildning åt en del af våra yrkesarbetande kvinnor.

Hvad nu den först öppnade endagsskolan angår, så beslutades, att denna, med hänsyn till den begränsade undervisningstiden, skulle arbeta med tre årskurser och 40 veckors årlig arbetstid.

Här liksom vid den nya sexdagarskolan fordras af inträdessökande att hon ej är yngre än 14 år, kan förete afgangsbetyg från Stockholms folkskolors 7:de klass samt intyg från vederbörande slöjdlärlarinna om fallenhet för sömmerskeyrket. Hvarje årsklass omfattar högst 20 elever, som afgiftsfritt få åtnjuta undervisning och använda sig af skolans verktyg och materialier. Den dagliga lektionstiden är bestämd att pågå mellan 8—7 med 2 1/4 timmes rast för måltiderna. Så som denna undervisning nu under det första arbetsåret bedrifvits, förefaller den att vara byggd på de bästa principer och förete en väl afvägd fördelning af de teoretiska och praktiska läroämnena. Dessa ämnen äro: systematiska arbetsöfningar, som omfatta måtttagning, tillskärning, profning, hand- och maskinsömnad samt prässning, allt tillämpadt på först enklare, sedan mer fordrande, klädesplagg. Vidare materiallära, då eleverna med tillhjälp af nödigt åskådningsmaterial få lära

sig bedöma olika slags tyg och garneringsartiklar samt särskiljandet af förfalskade varor. Så har man t. ex. skaffat sig studiematerial från en bomullsfabrik, som visar hela gången af varans tillverkning från dess råa form till dess fulländning; och det är meningen att på samma sätt söka erhålla nödigt material från andra fabriker. Till detta ämne hör äfven materialberäkning och värdering. Så ha vi verktygslära, med afseende på symaskinens konstruktion och skötsel, frihands- och fackritning — med stillära under sista läroåret —, hvarunder eleverna få teckna efter naturen, öfva sig i komponering af linje- och ytornament, stilisering, färgsammansättning, utförande af dräktskisser samt konstruering af mönster efter olika mått för användning vid det praktiska verkstadsarbetet. Äfven ges här tillfälle till kunskap i yrkesekonomi, där undervisningen omfattar räkneuppgifter, bokföring och uppsättande af skrivelser, som kunna förekomma inom yrket.

Slutligen upptar arbetsschemat gymnastik och hygien med hälsovårdslärans tillämpning på yrkets förhållanden. Det senare ämnet avslutas dock med första året och utbytes under kursens fortsättning med samhällslära, där insikter bibringas eleverna i arbetarlagstiftning, med yrket sammanhängande sociala förhållanden samt samhällliga rättigheter och skyldigheter inom stat och kommun. Och härmed söker man lösa den viktiga del af yrkesskolans uppgift, som innebär bildandet af goda och välrustade medborgare samtidigt med utbildningen af fackkunniga utöfvare af olika yrken. En uppgift, som väsentligen fördjupar och äfven vidgar betydelsen af den moderna yrkesskolan.

Endagsskolans föreståndarinna, fröken Margit Trotzig, säger sig ha allt skäl att anse det nu genomgångna första arbetsåret såsom en mycket god början. Den unga elevskarans intresse har varit det lifligaste, likaså arbetsgifvarnes. Och här har det största tillmötesgående visats från de stora konfektionsaffärerna, liksom ifrån sömmerskor med egen ateljé, där skolans elever tas emot med beredvilighet. Detta gäller alldeles särskildt Nordiska Kompaniet och Aug. Magnussons damkonfektion.

Skolan, som blifvit inrymd i den del af det af Stockholms stad upplåtta stora komplexet för yrkesskolorna, Repslagaregatan 24, som vetter åt gatan, har här en mycket lämplig och treflig lokal. Den ålderdomliga byggnaden, som förut innehafvats af det gamla Hæggeströmska boktryckeriet, har moderniserats med elektrisk belysning och andra bekvämligheter, och de stora rummen, som nu inredts till lärosalar, tyckas vara särdeles lämpliga för sitt ändamål. På nedre botten äro expeditjonslokal och en rymlig toalettafdelning förlagda samt dessutom endagskolans materialrum och en undervisningssal för de teoretiska ämnen, som ej måste sammanfalla med praktisk undervisning. En trappa upp ligger den stora sysalen med 12 fönster, luftig och ljus. Här finnes bland annat ett tiotal symaskiner, hvaraf tvenne drifvas med elektrisk motor samt prässbord med elektriska strykjärn.

Gå vi en trappa högre, komma vi till den nya sexdagarsskolan, som begynt sin verksamhet nu i höst den 25 augusti. Här finna vi en lika rymlig, ljus och

väl utrustad sysal som i skolan där nere. Enda skillnaden är, att ingen af maskinerna här drifves med elektricitet — någonting som väl hufvudsakligen är af praktisk nytta för den blifvande ateljésömmerskan. Dessutom finnes här materialrum med klädskåp samt ett trefligt med speglar försedt profrum, under det att sexdagarsskolans teoretiska lektioner hållas i samma sal som endagsskolans.

Sexdagarsskolan, som är tvåårig, arbetar under 44 veckor af året, hvaraf fyra af sommarveckorna användas till endast praktiskt arbete. Läroämnen liksom inträdesfordringarna äro här ungefär desamma som i endagsskolan, ehuru naturligtvis en del afvikelser och tillägg gjorts med hänsyn till det speciella slag af sömnad, som faller inom hemsömmerskans område, liksom till den karaktär af oafbrutet och ospittradt skolarbete, som här bedrifves. Så t. ex. undervisas här i stillära under båda åren. I sömnad är undervisningen lagd på en bredare bas och omfattar — förutom förfärdigande af enklare och elegantare klänningar och promenaddräkter — barnkläder samt sådana delar af fruntimmersdräkten som underkjolar, kamkoftor, förkläden och morgonklänningar.

Och så finnes här upptaget en allmänbildande lektion, som hålles en gång i veckan, då föredrag öfver olika ämnen hållas, såsom t. ex. öfver socialt betydande eller litterära personer eller öfver resor, då gärna anslutning göres till sådant som kan vara instruktivt för fackutbildningen. Dessutom få sexdagarsskolans elever åtnjuta fördelen af bad en gång i veckan. Någonting som väl äfven borde vara ett önskemål för den äldre systerskolan.

Som en ersättning för den här med intresse omfattade allmänbildande lektionen har endagsskolan däremot ordnat en klubbafon med samkväm och föredrag, som äger rum en gång i månaden.

Slutligen kan nämnas att sexdagarsskolans elever få sy å såväl sig själfva som sina anhöriga. Och då man kommit litet mer i gång är det meningen att här ta emot beställningar, då priset beräknas efter gällande hemsömmerskepris.

Som föreståndarinna för denna skola har man för första arbetsåret lyckats förvärfva föreståndarinnan för klädsömnadsafdelningen vid "Sällskapet för folkundervisningens befrämjande" yrkesskola, fru Sigrid Qvarnström. Och ha vi i och med sexdagarsskolans förverkligande kommit ännu ett steg närmare det hägrande önskemålet — att å t a l l a våra yrkesarbeterskor kunna bibringa den fackutbildning och kultur, som kan göra dem skickliga att deltaga i den hårda och hittills alltför ojämn kampen för tillvaron.

M. R.—M.

Arbeta för namninsamlingen!

Selma Billström — 70 år.

En ädel, varmhjärtad och på det sociala området varmt intresserad och outtröttligt verksam person, fru Selma Billström, ingår den 27 september i sitt sjuttiondeförsta lefnadsår. En vän till fru Billström har välvilligt ställt till vårt förfogande en del uppgifter, som sätta oss i stånd att här nedan meddela några fakta beträffande 70-åringens lif och verksamhet.

Selma Billström föddes 1843 i Södermanland i den vid sjön Yngaren vackert belägna Björkviks prästgård. Föräldrarna voro kontraktsprosten och jubeldoktorn Jakob Lundberg och Brita Christina Selander.

I den för sin gästfrihet bekanta prästgården framlefde Selma Lundberg sina barndoms- och ungdomsår. I hemmet erhöll hon under ledning af guvernant sin första uppfostran, som sedermera fullbordades i Södertelje i fru Lidmans pension — då för tiden den lilla stadens mest ansedda läroverk för flickor.

Rikt utrustad, både hvad det yttre och inre beträffar, blef den unga flickan, som därjämte utmärkte sig för ett gladt och angenämt umgängessätt, själen i ortens sällskapslif. Men detta hindrade ej, att hon tidigt fick blick och intresse för företeelserna inom det sociala lifvet. Redan då hade hon uppfattning af den orättvisa ställning kvinnan i flera hänseenden

intar i samhället, men först då hon som gift år 1881 kom till Stockholm, där hon alltsedan haft sitt hem och sin verkningskrets, klarnade för hennes medvetande de hemska verkningarna af dubbelmoralen, som på mannen ställer andra moraliska kraf än på kvinnan. Hon kom en gång att bevista ett af den Svenska Federationsafdelningens möten och fick då höra talas om den pariasklass af kvinnor som, hemfallna åt prostitutionens elände, af många, kanske af de flesta, ansetts nödvändiga såsom utgörande »ett skydd» för de ärbara kvinnorna inom samhället. En brinnande önskan uppstod nu hos henne att i någon mån kunna bidra till att den skamfläck, som benämnes prostitutionens reglementering, måtte utplånas. Och ända till sin lefnads afton har hon med aldrig svikande intresse arbetat med detta mål i sikte.

Efter ett mångårigt lyckligt äktenskap förlorade Selma Billström genom döden sin make. Men den bittra sorgen fick ingalunda nedslå hennes mod. Outtröttligt verksam öppnade hon i sitt hem inackordering för skolgossar och har under de år, som sedan mannens bortgång förflutit, mottagit den ena serien efter den andra af studerande ynglingar, som hos henne funnit icke allenast ett godt inackorderingsställe utan ett verkligt hem. För dessa unga har hon alltid varit en moderlig vän, hjälpande och stödjande dem på bästa sätt, både i hemmet och i skolan, där hon ej sällan varit deras förespråkarska hos rektor och lärare. I regel ha dessa unga stannat i fru Billströms hem till skoltidens slut, och deras lyckligt aflagda studentexamen har där vanligen firats med en glad fest tillsammans med föräldrar och vänner. Flera af ynglingarna äro nu vordna män i staten, men det band som knutits mellan »tant Selma» och hennes »gossar» har ingalunda lösts, fastän de senare, efter vinnandet af den hvita mössan, ej längre stått under hennes personliga och dagliga inflytande. Med det varmaste intresse följa hennes tankar dem på deras olika vägar i lifvet, hennes hem står ännu alltjämt öppet för dem; de veta, att de alltid där äro välkomna, därför komma de också tillbaka ofta och gärna.

Men det är ej blott för de unga fru Billström varit och förblifvit ett stöd; äfven bland äldre har hon en stor vänkrets, åt hvilken hon med uppoffrande kärlek skänker oändligt mycket af sin tid och sina krafter. En bland dessa hennes vänner har fällt det yttrandet, att hos henne »hjärta och hand äro städse öfverens, alltid villiga att stödja, hjälpa och glädja».

Det har förut nämnts, att Selma Billström tidigt fick blicken öppnad för den skriande orättvisa mot kvinnan, som reglementeringen af prostitutionen innebär. Ehuru hennes krafter under de senare åren brutits genom sjukdom, har hennes intresse för denna

såväl som för andra sociala frågor förblifvit sig likt, och nu som alltid ömmar hennes hjärta för de olyckliga, som äro offer för reglementeringens förbannelse. Sedan många år är fru Billström en varmt intresserad medlem af Federationens styrelse. Allt sedan grundandet af »Kommittén af 5 februari», hvilken som bekant gjort till sin uppgift att arbeta för reglementeringens afskaffande, har hon tillhört denna kommitté och är därjämte medlem i den därutur emanerande »Kvinnornas abolitionistkommitté». Inom alla de nämnda organisationerna har hon varit och är alltjämt outtröttligt verksam, i det hon genom spridande af skrifter och på annat sätt söker främja den goda sakens framgång. Knappast tordé väl i hufvudstaden förekomma något prostitutionfrågan afhandlande möte, som ej af fru Billström bevistas; och nästan alltid låter hon då under diskussionerna en större allmänhet få del af hennes sakkunskap på detta område. I tal såväl som i skrift har hon med brinnande nitälskan dragit i härad mot samhällsörättvisorna och har alltid med kraft framhållit vikten af höjandet af kvinnans sociala ställning i allmänhet. Men fast hennes verksamhet ofta varit ägnad att låta henne upptäcka lifvets skuggsidor, ha dessa dock ingalunda förmått grumla hennes ljusa syn på världen eller rubba hennes tro på det godas seger. Enligt deras utsago, som stå i daglig beröring med henne, är hon »alltid glad» och »finner det bara roligare att lefva, ju äldre hon blir». Hon förstår sålunda att taga vara på hvarje ur molnen framflytande ljusglimt, förstår alltjämt att under vandringen genom lifvet plocka de blommor som, ehuru ibland måhända dolda bland törnen, här och hvar växa vid vägkanten.

Vi tro oss bäst avsluta ofvanstående genom att anföra följande, af en af fru Billströms många vänner uttalade ord:

»Då nu Selma Billströms högtidsdag infaller, vilja säkert alla hennes vänner förena sig i en varm lyckönskan och ett tack för allt hvad hon velat och verkat i det godas tjänst».

Den holländska författningsrevisionen och kvinnorna.

Vid generalstaternas öppnande i Haag den 16:de dennes nämndes bland annat i trontalet, i samband med den stundande författningsrevisionen som skall medföra rösträtt åt alla män, att det författningens enliga hindret för kvinnans rösträtt skall aflägsnas. Detta vill säga, att ordet manlig skulle utgå ur rösträttsvillkoren.

För situationens bedömande i öfrigt hänvisa vi till Martina Kramers korrespondens till Dagny af d. 4 dennes.

Svenska konstnärinnors utställning i Wien.

Den 15 oktober öppnar Svenska konstnärinnor sin sedan länge planerade utställning i Wien. Det är på inbjudan af den österrikiska Verein bildender Künstlerinnen, som denna kollektion af svensk konst funnit vägen till Wien. Utställningens kommissarie är föreningen Svenska konstnärinnors ordförande, fröken Ida von Schulzenheim, som i dagarna afreser till Wien, där äfven andra medlemmar af föreningens styrelse kommer att samlas till utställningens öppnande.

Många af våra mest kända konstnärinnor, såväl skulpturer och målare som grafiker komma att delta i utställningen. Så sänder Agnes Frumerie från Paris en stor staty, kallad »Aqua», och Ida Thorsen, Alice Nordin och Ruth Milles komma hvar och en med sin kollektion. Bland landskapsmålare märkas särskildt Anna Boberg-Schölander, som bidrar med den stora duken Solnedgång vid Lofoten, och Charlotte Wahlström, som sänder några utmärkta prof på sin gedigna konst. Bland figurmålare äro de yngre krafterna särskildt talrikt representerade: Edith Fischerström, Eva Edling, Elisabeth Barnekow, Kaja Widgren, Märta Rudbeck, Gerda Höglund, Fanny Brate och Hilda Heyman ha alla sänt arbeten, och djurmålare Ida von Schulzenheim och Rosa Nordenskjöld äro också väl företrädda. På grafikens område komma Gerda Nordling, Tyra Kleen, Eva Beve, Ragnild Nordensten och Elsa Björkman säkert att föra de svenska runorna med ära.

Utställningen äger rum i Verein Bildender Künstlerinnen Österreichs' egen lokal, och dess öppnande, som äger rum under svenska ministerns baron Beck-Friis' protektorat, väntas bli ett fashionabelt evenemang. Utställningen varar i två månader, hvarefter den osålda delen af kollektionen återsändes till Sverige.

Till april 1914 förbereder Svenska konstnärinnor en utställning i Konstakademiens lokaler, och i denna ha de österrikiska kollegerna inbjudits delta till tack för visad gästfrihet.

Säters första kvinnliga stadsfullmäktige. Vid i Säter företagen ny röstsammansättning för utseende af stadsfullmäktigledamot vid nu inträffad vakans erhöi f. lärarinnan fröken Elga Andersson de flesta rösterna, eller 815 af 862 af partiet (de moderata) afgifna. Fröken Andersson innehar redan förut flera kommunala förtroendeuppdrag.

Kvinnorna och Birger Jarls minne. Kvinnornas tack till Birger Jarl vid Bjälbostenens aftäckande synes enligt samtliga pressuttalanden ha inskränkt sig till en stum hyllning, men så var ej förhållandet. Sedan prins Carl hållit sitt tal, trädde grefvinnan Margareta Mörner på Herrborum fram och föredrog några stämmingsfulla verser om Birger Jarls gärning, om hans manliga storsinhet att stifta lagar för kvinnans rätt och hemmens frid. Och östgöta kvinnorna äro henne tacksamma för att hon gjort sig till tolk för deras känslor vid resandet af minnesstenen åt Bjälbojarlen.

Äggrätter och grönsaker, munkar och missionärer.*

Kåserier om mat och hvad därtill hör från det
italienska köket

af Cecilia Wärn.

I.

Äggrätter och grönsaker höra här samman i mera än en mening, då nämligen här ägg säljas i de många små grönsaksbodarna, som fröjda den nykomne resenärens ögon och sinne, och grönsaker ingå i många äggrätter — eller tvärtom ägg i grönrätter — i åtskilliga former, som hemma i Sverige äro obekanta. Allt sådant berör ju på tillgång och efterfrågan. Medan tillgången på grönsaker och ägg här är tämligen riklig, är efterfrågan liflig på fastemat, eller som det här heter *di magro*. I de flesta italienska hem äter man af gammal vana ännu *di magro* om fredagarna lika oreflekteradt som man hemma äter arter och fläsk om torsdagarna — det ska' så vara.

I min ungdom var jag en gång gäst i några dagar i ett benediktinerkloster för munkar. Det var nämligen så, att abboten i klostret Monte Oliveto nära Siena, den fine och finbildade gamle abate De Negri, med några gamla munkar fått gå kvar till döddagar, när klostren här upphäfdes på 1870-talet, mot åtagande att vårda freskerna och ge inackordering åt de resande, som kommo för att bese dem. "Gästfrihet har alltid varit ordens regel", förklarade abboten lugnt och fann sig i att sedan mottaga obetydliga och t. o. m. taktlösa turister med litet af humoristisk konungslig värdighet — där var ett par en kväll. Sin egentliga tröst fann han i att fortsätta med sina planerade nydaningar i de hårda lerjordsklefvarna nära klostret. "Det tillhör vår regel", sade han, när han en eftermiddag, behöfligen styrkt, som jag händelsevis minns, med en kopp undergörande brodo, visade mig dem och förklarade, att cypresserna voro planterade för att "binda" jorden för kommande terrassering. Den fine gubben var meddelsam — med somliga, och bland det myckna, som han berättade för mig om gamla tider, kommer här i detta sammanhang fram ur minnets gömmor, att han talade om, att det vid de stora församlingarna alltid skulle ätas "di magro", men att klosterkocken för att bjuda på omväxling skulle kunna 270 olika sätt att anrätta ägg.

Jag minns nu ingen sådan anrättning från Monte Oliveto. Däremot uppdyker det ett minne från middagsbordet, där jag för det mesta satt ensam med munkarna med den charmantaste värd, jag haft i mitt lif, af en lätt, läcker, gäckande uppstjälpt färs, ljusgrön till färgen, som måste ha varit en af deras utmärkta *sformati* — eller, som vi här skola kalla dem, grönfärser. Att anrätta grönsaker var ju också ett af de gamla klosterkockarnas viktigaste åligganden.

* Med benäget tillstånd aftryckt ur Tidskrift för hemmet. De läckra matlagningsrecept, som förf. där fogat till sina kulturhistoriska matkåserier, ha ej fått medfölja i Dagny, för bekantskap med dem hänvisas till den förträffliga tidskriften, hvilken som bekant utgifves af Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Det är ju kanske också munkarna vi ha att tacka för, att vi i Norden ha några grönsaker alls — utom förstås kål. Som bekant* äro rofvor och möjligen, men icke säkert, morötter samt kål, de enda af de kända vegetabilerna eller legymväxterna, som sedan urminnes tid förekomma i Norden.

Alla andra kända, odlade vegetabilier (grönsaker och rotfrukter), t. o. m. de redan (i landskapslagarna) på 1200-talet omtalade ärterna och åkerböborna, ha, liksom all odling, så småningom kommit söderifrån — eller senare, som vi alla veta, (efter Nya Världens upptäckande) från Amerika. Man tänke på Sankte Jonas Alströmer, sålig i svenska folkets åminnelse. Samma hänryckta tacksamhet tillkommer i själva verket flerstädes i norra Europa mången namnlös benediktinermunk, hvilken som ekonom eller cellarius åtföljde de första bofasta missionärerna. Ty klostren var det som under de s. k. "mörka seklen" spelade den viktigaste rollen, både i norr och i söder, som tillvaratagare i dubbel mening af romerska odlingstraditioner och romerska plantfrön.

Det var ju mycket annat än kål och lökfrön, arter och bönor, som de togo vara på — hvilket säkert annars hade gått till spillo under trampet af folkvandringarna — af det, som då ännu fanns kvar af romersk kultur och romersk administrativ ordning, när den helige Benedikt från Nursia år 529 stiftade sin praktiska ordensregel. Klosterväsendet — eller ansatser därtill — hade ju funnits förut, i åtskilliga länder, men han satte stil på det, så enkel, människokännande, tidsenlig och framsynt, att hans regel blef allmänt antagen, och klosterväsendet bildade sig i fria men mångformiga kristaller kring denna kärna. Han bjöd dem arbete, och mycket arbete, lydnad och disciplin, en rytmiskt indelad och uppdelad tid, därvid menigheten flera gånger om dagen samlades till andakt — aldrig dock så länge, att den blef förlöande — och således fick tillfälle till den annars då så litet gängse "stillheten" (som Ellen Key så vackert kallar den) inom fyra väggar.

Man kan tänka sig, att alla de, som då ännu hade en smula bildningshåg, liksom alla, som innerst inne visste med sig, att de voro litet — feiga, att alla födda skribenter och drömmare, läromästare och trädgårdsmästare, alla stillsamma och fredsälskande lynnen skulle ty sig till klostren. Redan på 600-talet trufdes och blomstrade också en viss lärdom i engelska kloster. På 700-talet under den upplyste härskare, som af fransmännen räknas för fransk och af tyskarna för tysk — voro klostren i Gallien, där ju rätt mycket dröjt sig kvar af det gamla gallo-romanska, högskolor för statsmän, byggmästare och snidare, skönskrifningslärare och andra skolmästare — och antagligen också trädgårdskonsulenter.

Åtminstone har man just från Karl den stores tid ett par förordningar rörande skötseln och inventeringen af hans många kungsgårdar, där det bl. a. i en mönsterbeskrifning förekommer en uppgift på det, som borde finnas och odlas i örtagården, hvilken uppgift helt säkert ned-

* Se Prof. Elfving's intressanta bok om "De viktigaste kulturväxterna" och de mera sammanträngda uppgifterna i Ingeborg Wallins "Födoämneslära".

Arbeta för Dagny

genom att gynna dess annonsörer

skrifvits i det kungliga kansliet, där skribenterna voro munkar eller deras lärjungar, efter diktamen af någon vis man, förfaren i dessa stycken — men kanske själf icke skrifkunnig.

Man har ju också från denna märkliga öfvergångstid bevarat en skrifven urkund af annat slag, som ger en kuriös inblick i vissa sidor af klostrens fasta organisation och egendomliga jordbruksförhållanden. Det är en jordebok — eller ett stort brottstycke af en sådan, som anses omfatta ungefär en tredjedel af det ursprungliga hela — från det rika klostret S:t Germain utanför Paris (hvars romanska kyrka ännu står kvar vid boulevarden med sin präktiga kampanil). I denna jordebok beskrivas och inventeras några och tjugu af klostrets många spridda domäner, i tur och ordning efter geografiskt läge, den ena efter den andra. Först omtalas hufvudgården med sina byggnader, sina gårdar och ängar och sin afkastning från dem i hvete och hö; vidare skogen och hur många svin man där födde på ollon — inalles, beräknas det, 4,000. Så uppräknas vid namn alla torparna, *coloni*, och (de besutna) trälarna och deras dagsverksskyldigheter och arbetskyldigheter af olika, mycket invecklade slag; deras lilla årliga skattepenning och deras ibland många, sinsemellan ganska olikartade utskylder in natura. Det hela bär också en naiv prägel af uppteckning efter gammal häfd. Ägg och höns äro de enda stående skatteprodukterna. 21 af ägendomarna i lämpligt läge lämna vin, många också får (14—1500 inalles beräknas det); den största tributen i får lämnas från ett gods vid Seines mynning. Där nämnes också en fåraherde, och Angalbertus hette han. Annars höll icke klostret själf får, medan svinaherdarnas namn var legio. Det var egentligen trälgöra — liksom det var trälkvinnogöra att väfva *sarcilem* åt munkarna och göda höns. Dock skulle några mjölnartorpare prestera feta höns, gödda svin, smågrisar och spädgrisar, gäss och ål. Bland födoämnen nämnas vidare senap, humle och honung, och bland andra skatteprodukter lin, vidjor (till korgar), tunnband, tunnbräder, tjärade stickor (äfvén bräder, störor och spån), en gryta och två eldjärn. Dessa sista lämnades af ett litet samhälle på bara 16 härdar uppe i skogen, där de flesta männen voro smeder. Spadar och yxor omtalas äfvén som skatteprodukter, likaså järn. Men att smälta det var trälgöra. Satt en fri man som *colonus* på ett trälåtorp, så slapp han. Den ene egentlige smeden var här skogvaktare, skulle samla honung och tämja en jaktfalk och tre sparfhökar årligen. Hans grannar skulle förse honom med säd. Och alla skola de köra in *Andegavum* (till Anjou) efter vinet och i maj forsla det och alla sina egna skatteprodukter "till Paris". En del af det goda vinet från Anjou hade nog fraktats dit förut under vintern. Alla ägendomarna ålåg det nämligen körselskyldighet, än "till Paris" i maj månad, än utefter en viss vägsträcka. Genom att jämföra dessa har jag funnit, att det var sörjdt för en ordentlig fraktroute ända ned ifrån trakten af Bourges och genom Orléannais upp till Paris. Villa supra Mare vid Seines mynning — ett samhälle tydligen af fattiga fiskare och fåraherdar — skulle i stället frakta folk, får och antagligen fisk vattenvägen uppför Seinen. Det som icke

frater cellarius (eller källarmästaren) fann nödvändigt af all denna tillförsel för klostrets eget behof togs hand om af *frater camerarius* (kamrern) och såldes på torget utanför klostermurarna. S:t Germain hugnades af kungarna med särskilda privilegier och skattefrihet som handelscentrum.

"Le polyptyque d'Irminon", som den heter därför att den var mångbladigt hopviken (som en jagansk bilderbok) och affattad under abboten Irminons tid, skrefs omkring år 825, således endast några år förr än Ansgar gaf sig i väg från Corbeia i Picardie för att omvända hedningarna i Norden. Han själf var ju en hänförd apostel, som lefde på vatten och bröd och ingenting visste om spädgrisar eller jaktfalkar, spånor för att täta taket eller tunnband åt vintunnorna — det var ju också därför han fick resa. Tiden hade minsann bruk för sådana som han. Men bakom hans helgonskimrande förkunnargestalt böra vi tänka oss denna patriarkaliskt-praktiska bakgrund af vidtförgrenad organisation; efter honom (några ganska snart, många senare, isynnerhet på det initiativrika 1100-talet) munkmissionärer af annat slag, som röjde mark och byggde kloster, först af trä, senare af sten, och i kolgården planterade frön från hemlandet af både kryddörter och läkeörter — och kanske t. o. m. ärter och bönor.

Man har ju t. o. m. kvar planritningar till en sådan örtagård eller *hortus* från detta samma betydelsefulla 800-tal. Den förekommer i den berömda mönsterplanritningen till klostret S:t Gallen vid Bodensjön. Det är icke säkert, att den någonsin blef använd, men emellertid kunna vi där se, huru man då tänkte sig ett riktigt mönsterkloster i stor stil: kyrkan i midten och alla byggnaderna ordnade kring denna, med de suggestiva namnen pryddigt präntade öfverallt, bostadslängorna för munkarna kring klostergården. De äldsta klostren byggdes nämligen efter mönster af den stora romerska landtvillan och fingo som dessa sin pelargård. Tätt slutna kring dessa hade man vidare det monumentala köket, de väldiga vishusen, stallar, verkstäder af flera slag, sjukhus, apotekarbostaden med sin lilla särskilda örtagård och i det varmaste sydöstra hörnet fruktträdgården och en rätt stor kålgård, som det hette i Sverige, eller *hortus* med 18 långsmala sängar i två rader, där man ännu i prydlig munkskrift kan läsa namnen på de örter och rotfrukter, som där borde odlas — säkert den äldsta planritning på en köksträdgård, som finns bevarad.

Tyvärre minns jag nu icke alla sortererna och har icke fascimiletrycket af planen tillgänglig här nere.* Antagligen voro de desamma, som uppräknas i det ungefär samtida *Breviarium rerum fiscalium*, Karl den stores ofvannämnda mönsterbeskrifning på det som borde finnas i *hortus* i kungsgårdarna. Där nämnas åtskilliga kryddväxter (öfver ett dussin), däribland koriander, mynta, kyndel, den mjuka, fina salvian, den pikanta bäska *tanacetum* (eng. *rue*) och andra, som det tyckes, i Sverige okända. Vidare persilja (*petrosilum*) samt äfvén *apium* (antagligen blåselli) och körfvel. Af lökväxter nämnas chalottlök

* Den för saken intresserade hänvisas till A. Lenoirs utmärkta arbete "L'architecture monastique".

och rödlök, af egentliga grönsaker endast kål och kålrabbi, i en variant också bladbeta, (*mangold*), dåtidens spenat och härnere ännu allmän. Bland allt detta växte där liljor. Däremot omtalas icke sallat (*latura*) — oförklarligt nog, då den älskades af romarna och tidigt uppträdde i medeltidslitteratur. Om hjälten Perceval heter det i ett epos från 1200-talet, när han hålles fången:

Mais il not se herbes non
Cerfuel, laitue et cresson
Et eve clere de fontaine.

Man vet äfven af "Les Crieries" — gatuförsäljarnas sånger — från samma tid, att den såldes i Paris.

Mindre förvåning väcker det, att de romerska delikatesserna sparris och kronärtskocka icke hörde till klosterkosten — eller den patriarkaliska kejsarkosten på 800-talet — och då under en mellantid voro i västerlandet glömda. Deras återinförande genom araberna skall i nästa artikel omtalas.

Från klosterköket vid denna tid finns en enda liten men mycket talande beskrifning, som smugit sig in med i kistan bland papperen och krönikorna. Det finns två varianter, den ena på vers, den andra mer kortfattad på prosa. Den omtalar, huru man skall smälta den (vilda) honung, som hittats i kyrkans skog, och af denna bereda *claretum* (= glödgadt vin) "för högtidligheter och sjuka klosterbröder" (*infirmi fratres*). På beskrifningen på vers hos Wandalbert, där det talas om *mustum*, som kokas i oktober, låter det, som om det vore fråga om s a p a eller hopkokt, nyjäst drufsaff, som ännu förekommer här. I det antika Rom dracks s a p a "ur en gammal träskål" vid de jublande vårfesterna.

De norska femtioårsstudenternas legat. I Dagnys senaste nummer hade vi nöjet omnämna, att "50-årsstudenterjubilanterna" i Kristiania satt i gång med bildandet af en studiefond, hvilken enligt stiftarnas afsikt uteslutande skulle blifva till hjälp för kvinnliga studerande. I det utsända cirkuläret angående penningteckningen säges, att man hoppas genom detta företag "aflägsna de hinder, som i vårt land ännu i praktiken ställa kvinnorna lägre än männen i vetenskapens ädla täflingskamp, och förhjälpa kvinnorna till a fair trial inom densamma."

Vidare föreslås att legatet skall omhänderhafvas af akademiska kollegiet i Kristiania, men säges det, skulle ingen kvinna vara ledamot af kollegiet, skola vid utdelningen af legatets medel tvenne kvinnor inväljas såsom rådgifvande. Dessa skola väljas hvarje gång för en tid af 4 år af vederbörande regeringsdepartement.

Fru Randi Blehr ordförande i lagrätten. Vid lagrättens sammanträde den 10 sept. valdes fru Randi Blehr till ordförande. Af rättens 10 medlemmar äro 7 kvinnor.

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sin annons införda i Dagny för halfva priset eller 7½ öre pr mm.)

Bildad tysk dam

(28 år) önskar 1 nov. komma i god svensk familj, helst i stad. Kunnig och duglig i husliga sysslor och trädgårdsarbete. Barnkär. Familjemedlem. Ref. Svar snarast möjligt till Fru Anna Pries, Bisdamitz, b/ Bobbin, Deutschland.

Ung flicka

önskar plats i treffligt hem, helst i större samhälle, att under husmoderns ledning deltaga i förekommande göromål. Genomgått kurs i handarbete, väfnad, linnesöm. Medlem af familjen. Lön önskas. Tacksam för svar till »1 nov.», Hälsingborg, p. r.

Ung, elementarbildad flicka

önskar plats i god familj, helst där barn finnes. Något kunnig i linnesöm och väfnad. Villig att undervisa i musik. Svar till »Oktober 1913», Fjugesta p. r.

Enkel, duglig flicka

önskar plats i bättre familj, där jungfru finnes, att under husmoderns ledning deltaga i husliga göromål. Lön önskas. Svar till »Helst landtegendom», Kvidinge p. r.

Enkel

och anspråklös 20 års flicka, som ämnar blifva sjuksköterska, önskar plats i mellersta Sverige eller Stockholm hos läkare att biträda vid mottagning och hjälpa till med hvarjehande sysslor. Fullt kunnig i sömnad. Tacksam för snart svar till "Sjuksköterska", Strömstad p. r.

Ung flicka

önskar plats i god familj, helst på landet att vara behjälplig med sömnad eller som husmoderns hjälp. Goda rek. Svar till »20 år», Borås p. r.

Plats

önskas till hösten af barnkär och pålitlig flicka. Föregående plats i läkarfamilj för barnen. Svar till »23-årig», Köping p. r.

Exam. kv. sjukgymnast.

med flerårig praktik önskar plats i fam. Intresserad och van vid sjukvård. Svar till "Goda rekommendationer", Sv. Dagbladets exp., f. v. b. Stockholm.

20-årig bildad

musikalisk flicka önskar till nov. plats i bättre familj eller hos ensam dam. Villig deltaga i hemmets alla göromål. Kunnig i enkel sömnad och handarbeten. Genomgått hushållsskola. Svar till »Familjemedlem», Vingåker p. r.

LEDIGA PLATSER.

Karlshamns folkskola.

En ordinarie folkskolläraryrbesättning vid Karlshamns folkskola förklaras härmed ledig att sökas inom 60 dagar efter första kungörandet häraf i Post- och Irrikes tidningar (den 17 september).

Befattningen tillträdes den 1 januari 1914. Årliga lönen utgör 1,500 kr. jämte 3 ålderstillägg å hvardera 100 kronor efter 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring.

Ansökningar, åtföljda af de i folkskolestadgans § 19 mom. 3 angifna handlingar, insändes till Folkskolestyrelsen i Karlshamn under adress öfverlärares Nils Kroon, Karlshamn.

Folkskolestyrelsen.

Ordinarie folkskolläraryrbesättningen

vid Simonsbo fasta folkskola (litt. F) i Husby, Kopparbergs län, kungöres härmed till ansökning före den 4 instundande oktober. Barnantal omkring 40. Afstånd till järnvägsstation 3 kilometer. Grundlön 1,000 kr., en månads öfverläsning, för slöjdundervisning 60 kr. (Begygnelselön således kr. 1,185.) Tjänsten tillträdes den 1 jan. 1914.

Husby (adress Dala-Husby) den 1 september 1913.

Skolrådets ordförande.

Enkel,

arbetsam, helst bildad flicka kunnig i matl. bakn. och sömnad erhåller plats 28 okt. hos ensam dam. Städerna finnes. Svar med foto och rekom. till Fru S. Agardh, Helsingborg.

En lärarinnebefattning

vid *Burlövs* skoldistrikts småskolor sökes hos skolrådet före den 15 instundande oktober, adress *Arlöv*. Grundlön 750 kr. med ett ålders-tillägg å 100 kr. efter resp. 10, 15 och 20 års oförvitlig tjänstgöring. Arvode för slöjdundervisning 100 kr. Hyres- och eldbrandsersättning 225 kr.

Arlöv i september 1913.

Gotth. Mauritzson.

Skolrådets ordförande.

En enkel

och anspråklös lärarinna som vill läsa med tvenne flickor 14 och 7 år. Den förra i fjärde klass elementarskola för flickor och den senare i vanliga småskolämnen. Sökande skall vara musikalisk och kunna undervisa i musik samt vara något slöjdekunnig. Lästid från början eller medio af sept. Lön 275 å 300 kr. för 8 månader. Allt fritt. Larsson, Margreteborg, Harplinge.

Sprid
DAGNY!

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning
(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterter Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen, att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

ASTRID AHLSTRÖM & Co.

MODEAFFÄR

18 Smålandsgatan 18, Stockholm.
(Vid Norrmalmstorg)

Rekommenderas

GYNNA ALLTID DAGNYS

ANNONSÖRER!

Lugna dej, pojke!

Det går på ett par minuter

när man har en

**Husqvarna
Symaskin.**

Förmånliga afbetalningsvillkor.

**Kvinnliga
arbetsområden.**

Utbildningskurser m. m.
Muntliga och skriftliga
upplysningar genom

**Fredrika-Bremer-
Förbundets Byrå,**
48 Klarabergsgatan.

Rösträttsbyrån.

Allm. Tel. 147 29. **Lästmakaregatan 6, 1 tr.** Riks. Norr 600.

Öppen hvardagar 12-5 e. m. Månd. och torsd. äfven 7-8 e. m.

Namninsamlingsbyrån, Lästmakaregatan 6, 3 tr. är öppen hvardagar kl. 3-5 e. m.; Måndagar och onsdagar äfven 7-8 e. m. För anmälning af medhjälpare vid namninsamlingen till kvinnornas opinionsstyrning Allm. Tel. 22 78.

Annonsera i DAGNY!

Collan-Oljan,

världens förnämsta läderpreservativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbelt varaktiga*. Finnes öfverallt å 0:75 och 1:25 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN, T. OLSEN, Stockholm.

Wiréns China Pomada, välgörande för hårväxten.

Erhålles i hvarje välförsedd parfymhandel samt direkt från

A. G. Wiréns Tvål- och parfymfabrik. (Grundad 1860.) Kgl. Hoflev.

21 Lilla Vattugatan 21 - - - Stockholm.

Andelsägare i Föreningen Dagny

kallas till extra sammanträde måndagen den 29 sept. kl. 7.30 e. m. å Fredrika-Bremer-Förbundets lokal, Klarabergsgatan 48, Stockholm, för slutligt afgörande af den sedan årsmötet hvilande frågan om Föreningen Dagnys upplösning.

STYRELSEN.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Stockholms stads yrkesskola för klädsömnad. Af *Maria Rieck-Müller*.

Selma Billström — 70 år.

Den holländska författningsrevisionen.

Svenska konstnärinnors utställning i Wien.

Äggrätter och grönsaker, munkar och missionärer. I. Af *Cecilia Wærn*.

Notiser.

**Prenumeratión å Dagny sker å närmaste postanstalt
eller bokhandel.**